

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פְּרִשְׁת וַיִּשְׁלַח

תשע"ט

254

מאוצרות אמונים פניני אמן ותפלה בפרשה

לפנות לבקר ודם ולכון לקדוש ברוך הוא

"וַיָּצֵא אֱתָם לְאֹמֶר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לַעֲשׂוֹ" (לב ב)
 הנהגה נפלאה דרש ה'נצם אלימלך' מלשון הכתוב:
 בראות הצדיק למגע מהמקורגים להפריע לתפלתו,
 אזי בשעה שמדבר הוא עם זולתו בדברים הנשמעים
 כמכוננים לבן שיחו, מתפון בלבו להתפלל לקדוש
 ברוך הוא. וכן כתוב (תהי"ב ב ד-ה, ראה מהרש"א ח"א ר"ה ג ב):
 "ואתפלל אל אלקי השמים; ואמר למלה". כך הורה יעקב
 למלאכים: "כה תאמרון לאדני" - בלבכם תכוננו 'לאדני'
 שבשמים, אולם בפניכם תאמרו את הדברים במונחם
 הפשוט 'לעשו'."

דאגה בלב איש - ישיחנה לרבי מאיר

"וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ" (לב ב)
 "וַיֵּצֵר לוֹ" - אם יהרג הוא את אחריים" (רש"י).
 יש להבין: וכי מה בך אם יהרג יעקב את הנאים להלחם
 בו, הלא: "התורה אמה - אם בא להרגה השכם להרגו"
 (ברכות נח א)?
 פרש רבי לוי מבאדי: כל פגות יעקב בקנותו את הבכורה
 מעשו היתה כדי להכות בעבודת הקרבנות, שכן עד
 שהיום המשפחה היתה בעבודה נעשית על ידי הבכורים
 (ב"ר סג יג). והנה אמרו בגמרא (ברכות לב ב): "כל כהן שהרג
 את הנפש לא ישא את פפיו". ויש לומר כי אם החמירו
 כך בנשיאת פפים, על אחת כמה וכמה בעבודת הקרבנות
 (ראה תוספות גמ' זו ד"ה שאמרו). לאור זאת מובן כי חשש
 יעקב שפא יהרג אחריים ויבכה: פסל מעבודה.
 באור גוסף הביא רבי יוסף פצ'נובסקי מלודז:
 בגמרא (הוריות ג ב) מבאר שלעיתים מכנה רבי מאיר:
 'אחריים', היות שבא ממשפחת אדומיים שהתגירו. לפי
 זה יש לומר שחשש יעקב שפא יהרג 'אחריים' - הינו
 שבהרגתו את עשו, כפיכיל 'הרג' אף את רבי מאיר שבא
 מצאצאיו ומכנה 'אחריים'.
 בדומה לכך יש לבאר בדרך צחות אף את הנאמר במשלי
 (כ ב): "דאגה בלב איש ישיחנה", ופרשו חכמים (יוקם עה
 א): "ישיחנה לאחריים"; 'אחריים' הינו רבי מאיר, ולפיכך
 נהגו ישראל בכל עת צרה וצוקה לתת צדקה לקפת רבי
 מאיר בעל הגס ולבקש: 'אלקא דמאיר ענגי'.
 עשרת שלמה [אלקאמאן תצ"ט]; פירוש יוסף

בגמרא (ברכות ט ב) נאמר כי: "כל הסומך גאלה לתפלה
 אינו נאזק כל היום כליו", ופרשו התוספות (שם ד"ה פל) כי
 פגות הגמרא להסמכת גאלה לתפלה בתפלת הנץ. וזהו
 שאמר המלאך - שרו של עשו ליעקב: "ויאמר שלחני כי
 עלה השחר", ועליה למהר ולהתפלל כדי שתוכל לסמוך
 גאלה לתפלה בהנץ החמה, וכך לא יוכל עשו להזיקה. אך
 יעקב דחאו והשיב לו: "לא אשלחה כי אם ברכתני" - אם
 אתה, שרו של עשו, תברכני בודאי לא יוכל עשו להזיקני.
 צמח צדקה

בקשת יעקב כבקשת משה

"ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת
 מנחתי מדי כי על כן ראיתי פניך פראת פני אלקים
 ותרצני" (לב י)
 פרש רבי יוסף קלוין ראב"ד סערדהאלי:
 בנוגע לתפלתו של משה רבנו על מרים באר החיד"א (נחל
 קדומים בגילתה) בשם קדמונים, כי הסבה שבקש בנסח
 (במדבר יב יג): "א-ל נא רפא נא לה", היתה משום שנתגלה
 לו משמים שאם יזכיר פעמים 'נא' תקבל תפלתו.
 אף כאן יש לבאר כי לפיכך נסח יעקב בבקשתו לעשו:
 "אל נא אם נא", ומיד הוסיף ואמר לו: הנה 'דאיתי' פניך
 כראת פני אלקים - בבקשתי ממך בלשון שאף הקדוש
 ברוך הוא אינו משיבה ריקם, ועל אחת פסה וכסה ראוי
 שאף אתה תקבל בבקשתי: "ויתרצני".
 דברי יוסף [למפרג תרגיג]

היכן קראת את שמו ישראל וישרון?

"ויקרא לו א-ל אלקי ישראל" (לב ט)
 בגמרא (מגלה יח א) דרשו: "מינון שקראו הקדוש ברוך
 הוא ליעקב אלו? שנאמר: ויקרא לו א-ל אלקי ישראל"
 [פלומר, שאלקי ישראל קרא ליעקב - אל].
 על פי דברי הגמרא בארו רבותינו את גסח תפלת 'לעולם
 יהא אדם': "עדת יעקב בנה בכורה שפאהבתה שאהבת
 אותו... קראת את שמו ישראל וישרון".
 היכן קרא יעקב בשם 'ישרון'?
 פרש הנודע ביהודה: הקדוש ברוך הוא קרא ליעקב
 בשם 'אל' שמסמל חזק וכח (תוספות ראש השנה ז ב ד"ה שלש
 עשרה בפניה) ואף משמעות שם 'ישרון' היא חזק וכת, כמו:
 'שריר וגמים', ונמצא ששם זה רומז לשם 'אל'.
 באופן אחר פרש החתם סופר: בפתחו שלפנינו מצינו
 שנקרא יעקב: 'ישראל' ו'אל', ולפי זה נמצא ששם 'ישרון'
 שהינו בגימטריה של שני שמות אלו (572), כולל את
 שניהם כאחד.
 שירת נוזע ביהודה מהד"ת או"ח סי' ככו; תורת משה ונגש

רזי אמונים

מרמזי אמן בפרשה

'אמן' בגימטריה 'סופה'

"ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת
 על כן קרא שם המקום סכות" (לב י)
 רבים תמהו: וכי כה העריף יעקב את צאנו עד
 שיקרא מקום על שם הסכות שעשה לו?
 ברם, ידועים דברי הקדמונים כי 'סופה' בגימטריה
 'אמן', לפי ששתי מצוות אלו ענינו אמונה. לפיכך
 יש לומר: יעקב אבינו שענית 'אמן' היתה סוד
 עבודתו (מגלה עמקות ושב) בחר לקרא את שם
 המקום 'סכות', ורקזו לדבר: "כן קרא שם" - סופי
 תבות 'אמן'.
 אמתחת בנימין

תפלת העני קרובה להתקבל

"כי במקלי עברתי את הירדן והנה ועתה הייתי לשני
 מחנות" (לב ט)
 פרש רבי מאיר אלמאש-פופר רבה של מטרסדורף
 כי כך אמר יעקב אבינו: בדרכי לחרו הייתי כה עני עד
 שלא נותר בידי אלא מקלי, וכינו שתפלת העני קרובה
 להתקבל (והר בלח קמה א), לפיכך התקבלה תפלתו ונבקע
 לפני הירדן. אולם עתה שגדל עשירי עד ש: "הייתי לשני
 מחנות" - מי יודע אם תקבל תפלתו.
 פ"ה לש"ז [לדבי ישראל דוד מרגליות מפלמדי החת"ס]

ברכה משרו של עשו

"ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחה כי אם
 ברכתני" (לב כ)
 פרש רבי מנחם מנדל איסרל באב"ד ניקלשבוןג:

'אמן' - הנשק העצמתי ביותר

כְּשֶׁשׂוֹמֵעַ הַתְּפִלָּה מִפִּי הַשָּׁ"ץ וְעוֹנָה אָמֵן בְּכָל כַּחוֹ הָרִי זֶה חָשׁוּב מְאֹד
 עַד שֶׁקוֹרְעִין גְּזֹר דִּינוֹ (תקני זהר מ א)... שְׂאִינוֹ דוֹמָה חַץ זוֹמֵר שִׁיּוּרִים
 בְּקִשְׁת לִפְנֵי הַמֹּעֵף בְּתוֹחַ גְּדוֹל... "

ברכות השחר: בקול בכונה בחברותא.

ברכת המזון - מצות האמון

וישמח שמחה עצומה בצלחתו ויתברך שמו ויתעלה זכרו לעד..."

נברך שאכלנו משלו

לאור האמור פסק השלחן ערוך הלכה למעשה (אריח קצב א וראה משניב שם) כי שלושה אנשים שאכלו יחדו פת תביבם להצטרף יחדו לברכת המזון. ועקרה של מצוה זו נעשית באופן שאחד מהם אומר לחבריו: "נברך שאכלנו משלו". ואם הם עשרה או יותר, מוסיף המברך ואומר "נברך לאלהינו...", והעונים אומרים "ברוך [אלהינו] שאכלנו משלו ובטובו חיינו".

אף המברך צריך לענות אחר העונים: "ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו". בטעם הדבר כתב הס"ח (אבא ב) בשם הפוסק שאם הוא אחד שיש לו שותפים במעשה, יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד..."

מנהג נוסף הביא ב"מגן אברהם" (אריח קצב א) בשם הש"ח, שיש לענות אמן אחר שמסיים המברך "ובטובו חיינו". וכתב שם נוסף דעתו, אף המטעם בודאי ש"ש (ס"ח ז) כתב שלמעשה נהגו שלא לענות פו.

הזמנה לזמון

כאמור, עקר ברכת המזון נעשית באמירת "נברך לאלהינו וכו', ובעניית השומעים: "ברוך אלהינו וכו'. אף למעשה מנהגו להקדים לברך קריאה נוספת, ומנהגים שונים נהגו בברכה בקהילות שונות:

קהילות פולין נהגו להקדים ולומר בשפת האידיש: "דבותי, מיר וועלן בענטשן". ובספר "שיח שרפי קזש" (ח"א אות תמט) מביא בשם הר"י מוורקא שנהגו לומר זאת בשפת האידיש, כדי להזכיר שיש אלו אינו חלק מברכת המזון. לעמדת זאת רבים מקהילות ליטא נהגו לאומרו בלשון הקודש: "דבותי, נברך".

לקריאה זו עונים המסבים [ואף המברך חוזר אחריהם] בלשון הפסוק (תהלים קיב ב): "יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם" (משנה ביריה שם).

שונה הוא מנהג קהילות הספרדים אשר נהגו לומר בגושך דלהלן: "הב לן ונברך למלאך עלאה קדישא", באור הברכה, שהמברך מבקש שיהיה שם ה' לפניו את הכוס כדי שיוכל לפתח ספר האהר (פול ס"ח ב) שפניו של דבר שבקדשה צריך הזמנה בברכה קודם לעשייתו, וזאת כדי להמשיך הקדשה והללויה. בברכת המזון טעונה הזמנה, הזמנה זו נעשית על ידי אמירת המזון - "ברוך שאכלנו משלו".

בספר "סוד ושרש העבודה" (שער ז אות ח), אחר שהביא את דברי האחר הוסיף:

"הנה אחי ורעי... מה מאד ראוי בודאי לומר זה בשמחת הלב מאד. וישמח גלבו שמחה עצומה מאד על שהכין את עצמו לברך ולהודות ויצור ובורא יתברך שמו ויתעלה, המברך בברכתו.

ישבו בנים לגבולם

מפארי עדת חסיד' בעלזא ותשוביה היה הרב שאן רבי שמחה מונד זצ"ל. רבי שמחה, שכנה בפי כל ר' שמחה, וזכה בשנות חיי' להסתופף במצרותיהם של שלושה מאדמו"ר בית בעלזא ולינוח מזיו תורתם. בערב ימיו היה הוא פסול וכמות מופת קמאית ששמשה כמורה דרך בצבור צעירי הצאן. הללו שתי בצמא את דבריו ואת זכרונותיו מימי קדם, וממנו ראו ומדבריו למדו כיצד צריכה להיות הנהגתו של חסיד אמתי, המשלב בהלכותיו תורה ועבודה כפאחד.

למרות הצער דבריו של רבי שמחה לא פעלו את פעלתם הרצויה, ובשלב מסוים אף התבקש רבי שמחה מנכדתו, בכבוד רב, לחלל מלקוד את ביתם, בתואנה כי חבל לו ללכות את כחותיו ההלואיים בפעילות חסרת תועלת. הו ב'ו רב יצ'ו רב אין הם מתכננים לשנות את דרכם.

רבי שמחה חדל מלבוא. מאכזב וכאוב הוא נכנס למעון קדשו של רבו, הרבי מבעלזא שליט"א, שם תנה את צערו הגדול על פי דבריו אינם נושאים פרות, ודומה כי אף התפלות הרבות שאותן הוא נושא למען עתידם הרחוקי של צאצאיו אינן פועלות את פעלתן.

הרבי הקשיב לו והבין ללבו. "עשית אתה את שלך", הרגיעו הרבי, "אורי אינו רק ניה, הוא גם בנו של הקדוש ברוך הוא. המשך להעמיר עליו בתפלותיה, וה' יתברך עשה את שלו ובמקדם או במקטר בודאי ישיבו למוטב".

רבי שמחה שב לביתו. את הדרך הקשה לקרית טבעון הוא חדל מלעשות, אולם את תפלותיו האבות המשיך להשפך בכל יום יום. הוא לא התניא, ובסתר לבו השפך בכל לבבו כי יום יום הוא יגנו הקטן ישוב למוטב.

בשנת תש"ו, כשהוא זמן ושבע ימים, בן קרוב למאה שנה, נפטר רבי שמחה לבית עולמו, כשהוא מותיר אחריו דור ישרים מברך.

שנים חלפו, אורי הקטן כבר היה לאיש. זה מקרב סוף את למוצאי האקדמיים בהצלחה יתרה. הוא הכשר פסיכולוג ארגוני והחל לעבד בתחום זה בקהילה גדולה ומצליחה. הוא נשא לאשה את רעינתו, בת להורים מסרתיים אשר את מעט דיעותיהם ביהדות השתדלו להעניק לילדיהם.

אצל רעינתו של אורי התבטאה עבדת יהדותה בברך פסיכולוג ארגוני והחל לעבד בתחום זה בקהילה פרוקים ממנו היו שגורים בפייה, ובכל עת מצא השתדלה להתפלל מתוכו, על אף שלא תמיד הבינה את היוצא מפייה.

שנים מספר לאחר מכן חוה ביתם טלטלה. הקברה שבה עבד אורי פשטה את הרגל. בצו לו נאלץ אורי לחפש עבודה חלופית, ומשבע הדברים החל לחשב על כוונים אחרים לטקס ברהם.

רעינתו שמחה נשואיהם חפצה לקרוב אף את בעלה אל שרשי הדידות, נאלה את ההזדמנות שביצעו ללכת לסמינר ללמודי יהדות. שאיפותיה לא היו גבוהות, והיא צפתה שיתחבר אף במעט לאמונה, לא יותר משה שהיתה היא מחברת בעצמה...

אורי התקשה להסכים. אולם חבריו מו העבר שאבו למעם מאור תהדות גיסו למפע השבועי, והלאה מאמצים אורי אכו השתכנע.

פשה ימים בפמינר חוללו מהפך בלבבו של אורי. הוא שב לביתו בהחלטה נחושה - לשוב בתשובה שלמה. רעינתו שהפתעה מהתהליך המהיר נותרה בתחלה מאחור. הפעם היה זה אורי שנישא בעבודה תפלה, והישיבה היעה ממקום בלתי צפוי. באותם ימים סימה רעינתו את למוציה, והיא החלה לחפש אחר מקום עבודה מתאים.

במהנה ימים ימיה החלה להתפלל מתוך ספר התהלים, ועד מהרה יכתה בהצעת עבודה מתענה. רשת חנוך ודעה העוסקת בקרוב רחוקים נזקקה לעובדת בתחום שאותו למדה. הציעו לה תנאים מצוינים, והיא נענתה להצעה והחלה לעבד בפוסד.

ברך זוה התקרבה היא אט אט לרוח המקום, ותוך זמן לא ארוך הצטרפה לבעלה בדרופו. תפלותיו של רבי שמחה שביצעו פועלו את פעלתן; שנים רבות לאחר פטירתו בנו צאצאיו בית יהודי כשר בישראל. ולרבי שמחה היה סוף סוף מנוחה בפורים.

אין עוד מלבדו ח"ד עמ' 16